

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Meditationum evangelicarum pars tertia, hoc est:
Tractatio evangeliorum tam dominicalium, quam
festivalium, ad recte se sub variis tentationum generibus
gerendum, disposita**

Creide, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Exegesis

[urn:nbn:de:bsz:31-126133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-126133)

homo potest sumere quicquam nisi ei fuerit datum de cælo, Ioh. 3. v. 27. ideo donis atque gratis Dei non superbiamus, sed cum Davide unice Deo accepta feramus, dicentes: Non nobis Domine, non nobis, Psal. 115. v. 1.

3. *Periculum declina.* Iudæi tulerunt lapides, ut jacerent in Iesum. Iesus autem abscondit se, & exivit de templo. Recte fecit Servator. Qui enim amat periculum, peribit in eo, Sir. 3. v. 28. En Ideam hodierni Evangelii, quomodo juxta Methodum nostram tractari potuisset!

Iam ad Passionis Dominicæ meditationem accedentes, tria porro dispiciemus.

- I. Est Fori mutatio.
- II. Pilati tergiversatio.
- III. Christi condemnatio.

J. J.

Exegesis.

Quid congregati Patres in Concilio suo decreverint, in præcedentibus audivimus. Iam causam ad Pilatum, Romanum Præsidentem deferunt, ut iudicium in Consistorio Ecclesiastico latum exsequatur.

Ubi duo observanda:

1. *Christi traditio, descripta.*
1. *Respectu Pompe.* Principes enim Sacerdotum & Seniores & Scribæ ipsi ad Pilatum pergunt, & Christum vincitum per Ministros & Lictores suos præmittunt. Hoc ipso populam, quem Christo favere noverant, deterrere, & Pilatum permoveere volunt, ut sine ulteriori inquisitione iudicium suum exsequatur: probe enim sciebant, si res ad juris stateram appenderet,

se causa adversus Iesum casuros esse.

Idem adhuc hodie evenire amat, ut divites, & in autoritate constituti, jus solis sibi debere opinentur, posuerunt in cælo os suum, & lingua eorum transivit in terra, Psal. 73. v. 9. Verum Christiani Magistratus, plus Deum in cælis, quam homines in terra respicere debent. Si peccaverit vir in virum, tum judicant Dii: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo, 1. Sam. 2. v. 25.

2. *Respectu metæ.* Tradiderunt enim eum Pontio Pilato Præsidi. Iudæa jam sub peregrino Magistratu, Imperatore Romano degebat, qui eam in provinciam redactam per Præsides suos regebat: sicut eos Iosephus ex ordine enumerat. Primus fuit Cyrenius, sive Quitinius, sub quo Christus natus est. Secundus, Camponius. Tertius, Marcus Ambivius. Quartus Annius Rufus. Quintus, Valerius Gratus. Sextus, Pontius Pilatus, cujus hîc mentio injicitur. Hic Forchhemia Franconia oriundus fuisse dicitur. Hunc Tiberius Cæsar Præsidentem constituerat, eique summam rei commiserat; licet enim Iudæis iudicium Ecclesiasticum integrum esset, tamen executionem facere non poterant, sed eam ordinario Præsidi deferre tenebantur. Propterea & Christum ad Pilatum abducunt, & petunt, ut quæ muneris sui sunt, facere, eumque ceu maleficum pro merito punire velit, id ex majori autoritate actum iri putant, & populo terrorem incussurum, ne seditionem moveant, præcipue, quia haud ita dudum severam vindictam in Galilæos exercuerat, in quos sacrificantes impetum fecerat,

erat,

erat, eorumque sanguinem cum sacrificiis eorum miscuerat, Luc. 13. v. 1.

Sed nostrum in emolumentum id factum est. Per peccata enim sub potestatem tenebrarum deveneramus, Col. 1. v. 13. Diaboli mancipia facti, Hebr. 2. v. 15. Verum Christus in ipsa statim nativitate peregrino Magistratui se subjecit, videlicet Imperatori Augusto, Luc. 2. v. 5. deinde in passione suâ coram Pilato accusatus est, eoque nobis libertatem peperit. Joh. 8. v. 36. ut jam non ulterius servi peccati simus, sed genus electum, regale Sacerdotium, populus sanctus, 1. Petr. 2. v. 9.

3. *Respectu curæ.* Pontifices enim & Scribæ non introiverunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Quod peccatum non est, pro peccato habent, quod verò vel maximè peccatum est, id pro mera sanctimoniâ reputant, ut ipsis Christus nullam injuriam intulerit, quando eos cæcorum Duces & hypocritas appellavit, qui culices colent, & camelos degluriant, Matth. 23. v. 24.

Tales hypocritæ adhuc hodie benè multi occurrunt, qui exterius sanctitatem simulant, & in causâ leviori compressam conscientiam habent: sed in sceleribus maximis gloriari amant, Jer. 15. v. 15. & malum manuum suarum dicunt bonum, Mich. 7. v. 2. hæc est generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis, Prov. 30. v. 12. Esa. 29. v. 13. Tit. 1. v. 16.

II. *Pilati inquisitio*, cujus notanda

1. *Præsentia.* Dum enim Judæi cum victo Jesu, manè suboriente diluculo ad prætorium veniunt, non diu expectare eundem coguntur, sed Pilatus jam tum adest,

Id indicat, eum præcedente nocte non Baccho litasse, sicuti eorum non pauci inveniuntur, qui per dimidiam noctem crapulæ indulgent, deinde in lecto hærent usque ad meridiem, ut partes controversæ tantisper expectare cogantur, & si tandem surgunt, vertigine capitis laborant, unde errant in videndo, impingunt in sententiis, Esa. 28. v. 7. Id Pilatus non fecit, sed ubi Judæi veniunt, ille in prætorio adest, accusationem eorum percepturus. Sic & Christiani Magistratus officii sui sedulam rationem habere fas est. Sunt enim Ministri Regni Dei, ideoque interrogabit opera illorum, & cogitationes scrutabitur, Sap. 6. v. 4. Rom. 12. v. 7. 8.

2. *Benevolentia.* Cum enim Judæi hæc incivilitate laborarent, ut prætorium ingredi nollent, Pilatus ad illos egreditur, licet subditi ejus essent. Ita Christiani Magistratus non potentæ suæ confidant, dicentes: Sic volo, sic jubeo: sed semper recordentur verborum Siracidis: Quantum magnus es, humilia te in omnibus, Sir. 3. v. 20. 1. Petr. 5. v. 5.

3. *Prudentia*, quâ motus instituit examen,

1. *Respectu Cleri*, ubi obvia

1. *Causæ exploratio.* Quærit enim: Quam accusationem adfertis adversus hominem hunc? Pontifices putabant, se autoritate suâ Pilatum permoturum, ut indicta causâ Christum condemnaret, sicut ipsi in Consistorio suo sententiam tulerant. Verum id ipsi integrum non est, sed avert scire, quid Christus deliquerit. Hæc virtus in Magistratu laudem meretur. Priusquam interroges, ne vituperes quenquam, Sir. 11. v. 7. Prov. 17. v. 15.

2. *Pontificum expostulatio.* Malè enim habet illos, quod Pilatus ad latam ipsorum sententiam judicare renuit, idè expostulant cum ipso dicentes: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum, q. d. Num pro ejusmodi Viris nos habes, qui injusta machinentur, & innocuum hominem ad mortem poscant, id nobis non imputabis. Nos causam satis ventilavimus, & post auditam accusationem & responsionem deprehendimus, hunc mortis reum esse, idè te oramus, ut sententiam à nobis latam, executioni dare, ne graveris.

Imprimis verò notandum est, quod eum vocant *κακοποιόν*, non qualemcunque, sed publicum, cui propter evidentiam maleficiæ, locus defensionis non sit concedendus, Hoc verò mendacium impudentissimum erat. Servator enim nunquam quicquam mali commiserat: id contestari poterant leprosi, quos mundaverat, cæci, quibus visum, surdi, quibus auditum, muti, quibus loquelam, mortui, quibus vitam restituerat, hinc populus exclamabat: Omnia benè fecit, Marc. 7. v. ult.

Perpicimus hîc, non rarè hominem homini falsum imputare, ubi verò demonstrandum erat, probatio vacillat. Idè Christiani Magistratus hîc à Pilato discant, ne omnia statim credant, sed probationem antè requirant, sæpè enim fit calumnia, Sir. 19. v. 15.

3. *Pilati reciprocatio.* Ubi enim Judæi indictâ causa Christum supplicio affici postulant, ille excandescens inquit: Accipite eum vos, & secundum legem vestram judicate eum: q. d. Si sufficit vestra examinatio, sufficiat etiam vestra sententia, ut Lyra

explicat: Equidem neminem sine sufficienti probatione morti adjudicare possum, ergò crimen morte dignum probate, aut amolimini vos hinc.

Rectè ita fecit Pilatus. Qui enim Magistratus munere fungitur, nullius autoritate permoveri debet. Non timido animo sis, quando sententia erit pronuncianda, Sir. 4. v. 9. & cap. 10. v. 31. 32.

4. *Judæorum excusatio.* Dixerunt ergò Judæi, nobis non licet interficere ququam: quo indicât, se Sceptrum amisisse, & sub Romano Imperio degere. En confidentes reos! interim tamen quod confectarium erat, non agnoscunt, nempe SLOH nunc advenisse, ut Iacobus dudum prædixerat, Gen. 49. v. 10.

In hâc cæcitate adhuc hodiè obstinatè pergunt, dum neglecto Iesu Nazareno alium Messiam expectant, verùm frustrâ alium prætolantur, dum ille ipse, quem speraverunt, venturus est die novissimo, dolores furoris sui divisurus omnibus, qui adventum ejus contempserunt, Iob. 21. v. 18. Nos verò Dei gratia scimus, cui credamus, 2. Tim. 1. v. 12. Invenimus enim Messiam, quem scripsit Moses in Lege & Prophetæ, Ioh. 1. v. 45. Is nobis à Patre factus est sapientia & justitia, & sanctificatio & redemptio, 1. Cor. 1. v. 30. Qui credit in eum, justus est, Rom. 10. v. 4.

5. *Nova accusatio.* Quia enim animadvertunt, Pilatum Christum indictâ causa condemnare nolle, idè novam accusationem inferunt, quæ tribus membris absolvitur:

1. Imputant ei, quod velut hæreticus gentem subverterit, & à Molaicâ doctrinâ abduxerit.

2. Quod

2. Quod prohibeat tributa dari Cæsari.

3. Quod Regem se fecerit. Quia igitur tam contra Ecclesiasticas quam Politicas constitutiones peccaverit, ideò petunt, ut imposterum hunc è medio tollat, & merito supplicio afficiat.

Verum meræ falsæ imputationes, & mendacia erant. Ipsi enim eorum Legati testimonium ei dabant, quod verax sit, & viam Dei in veritate doceat, Matth. 22. v. 16. Idem nomine omnium confitetur Nicodemus, Johan. 3. v. 2. imò paulo antè præsentibus Herodianis mandaverat, dare Cæsari, quæ sunt Cæsaris, Matth. 22. v. 21. Ipse quoq; didrachmam in Capernaum dederat pro se & Petro, Matth. 17. ult. Et ubi populus post miraculosam cibationem eum Regem facere volebat, fugit in montem ipse solus, Joh. 6. v. 15. Hoc non attentò, eum hæreticum & seditiosum accusare non dubitant.

Idem adhuc hodie evenit piis Christianis, ut calumniis innocenter illi subindè onerentur, Sir. 28. v. 22. Sed declinemus hoc flagitium. Opprobrium nequam in homine mendacium, Sir. 20. v. 26. Pariter & calumnia grave peccatum est, contrà octavum præceptum. Non facies calumniam proximo, Levit. 19. v. 13. Qui non detraxit in lingua suâ, is habitabit in tabernaculo tuo Domine, Psal. 15. v. 1. 2. Ex quo consequitur, mendacem non posse esse membrum militantis hujus, nec triumphantis in cælo Ecclesiæ, sed partem habiturum in stagno, ardente sulphure & igne, Apoc. 21. v. 8.

II. Examen instituit Pilatus, respectu Christi. Auditâ enim accusatione, revertitur in prætorium, eam Christo proponit, ejusque responsionem expectat. Ubi tria notanda;

1. *Thema controversum.* Ut enim antea indicatum, tria ipsi impingebant; Primò quod velut hæreticus gentem subverterit, & à Mosaica doctrinâ abduxerit. Deinde tributum dari Cæsari prohibuerit: & tertio se Regem fecerit. Omissis prioribus duobus capitulis, tertium potissimum Pilatus urget, ideò quærit Christum: Tu es Rex Judæorum? Noverat ille, Judæos flagranti desiderio Regem expectare, qui illos à Romanorum jugo liberaret, & in pristinam libertatem assereret, idcirco quærit Christum, utrum Rex ille sit, quem Judæi hæctenus desiderarint.

Idem adhuc hodiè Magnatibus familiare est, ut omnia consilia sua ad statum Politicū conservandum dirigant, Scholæ verò & Ecclesiam negligant. Verùm per-versa hæc res est. Ubi enim homines offenses, qui Reip. præesse possint, nisi in scholis & templis ante in pietate & artibus instruuntur. Cum Prophetia defecerit, rebellis fit populus, qui verò custodit legem, beatus est, Prov. 29. v. 18.

2. *Christi responsum, quod datum*

1. *Per interrogationem:* Respondit enim Jesus: A temetipso hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me? q. d. Cur hanc quæstionē instituis? Rectè me modò intuere, certè nihil in me reperies, quod speciem Regis habeat, & quidem ejusmodi, qui Cæsari metuentus. Quod si verò ab aliis ita persuasus es, quod Imperatoris Regalia in vasurus, eumque planè de Regno dejecturus sim, nõ verosimile id tibi videri potest. Pilatus excaudescens respondet: Nunquid ego Iudæus sum? Gen tui & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? q. d. Nõ abs re tamen sit oportet, quod adeò te tractent, te singulare quid commississe, valde probabile judico.

Vide-

Videmus hic, Christum quidem in ser-
vi formâ coram Pilato stare: interim ta-
men & gloriam suam in profundissimo
exinanitionis statu indicat, dum Pilatum
animose affatur, & velut Dominus omni-
um Magistratum, conscientia ejus sti-
mulum immitit, erat enim innocens, im-
pollutus, segregatus à peccatoribus, Hebr.
7.26.1. Pet. 2.22. idèd eò cōfidentius se put-
gare potest, ad nostram instructionem, ut
si & nos falsò accusemur, cogitemus, Ser-
vatori nostro idem accidisse, & quia non
patimur, quasi homicidæ aut fures, aut ma-
lestici, non immoderatè feramus, sed glori-
ficemus Deum in isto nomine, 1. Petri. 4.
v.15.

2. *Per limitationem.* Utique Pilate, sum
Rex, sed non terrenus, qualem me Pontifi-
ces accusant, sed spiritualis & cœlestis. E-
go in hoc natus sum, & ad hoc veni, in
mundum, ut testimonium perhibeam ver-
itati. Omnis qui est ex veritate, audit vo-
cem meam.

Hæc bona illa confessio est, quam Chri-
stus coram Pilato edidit, ut Paulus appel-
lat, 1. Tim. 6. v.13. ideo aureis characteri-
bus eam cordi nostro inscribamus, ne un-
quam ejus obliviscamur.

Si Christus Rex, nos omnimodum Re-
giū honorem ipsi debemus. Atqui Rex
est, & quidem ille ipse, de quo Pater ejus
cœlestis: Constitui Regem meum super
Sion, montem sanctum meum, Psal. 2. v.6.
Rex gloria, Psal. 24. v.7. per quem Reges
regnant, & legum conditores justa decer-
nunt, Prov. 8. v.15. ideo debita reverentia
& subjectione ei obviamus, dicentes: Non
nobis Domine, non nobis, Psal. 115. vers. 1.
Confer Apoc. 4. v.11,

Si Christus spiritualis Rex: lætare hinc
ex animo. Alii Reges multis copiis hostibus
occurrere tenentur: sed hic Rex, verbo &
Sacramentis plus efficit, quam Alexander
M. omnibus suis copiis. Verbum enim ejus
est vivum & efficax: & penetrantius omni
gladio ancipiti, Hebr. 4. v.12.

Alii Reges subditos suos terrenis Privi-
legiis & immunitatibus ornant: Sed hic
Rex meros spirituales thesauros & dona
affert, nempe, justitiam quæ coram Deo
valet, remissionem peccatorum, vitam &
salutem. Liberat nos à peccato, morte, Dia-
bolo, & inferno. Si Filius vos liberaverit,
verè liberi estis, Joh. 8. v.36.

Alii Reges eò spectant, ut pacem subdi-
tis suis conservent. Concordiâ enim res
parvæ crescunt, discordiâ magnæ dilaban-
tur. Sed hic Rex spiritualem nobis consci-
entia pacem peperit, quæ exsuperat om-
nem sensum & intellectum, Phil. 4.7. Justi-
ficati enim fide pacem habemus, Rom. 5.1.

Quod si Christus Rex cœlestis, & tu
cœlestia quære, Phil. 3. v.14. Col. 3. v.1.2.

Si peccatorum moles te premit, ut cum
Paulo queri cogaris, scio quod in me nihil
boni habitat, Rom. 7. v.19. audi Christum
dicentem: Regnum meum non est de hoc
mundo. Ideo mirandum minime est, quod
in mortalitate hæc peccatum tibi adjaceat,
Aliud Regnum imminet, in qua justitia di-
ligitur, Psal. 99. v.4. nec peccatum ampli-
us nobis dominabitur, Rom. 6. v.12. eti-
mus enim *ἰσχύει*, Matth. 22. v.30.

Si in pauperie constitutus, querelam in-
geminare teneris: Quid edemus, quid bibe-
mus, aut quo operiemur? Matth. 6. vers.
31. recordate verborum Christi: Regnum
meum

meum non est de hoc mundo. Non consistit illud in cibo potu & abundantia, sed in iustitiâ, pace & gaudio Spiritus sancti; Rom. 14. v. 17. Qui igitur hic plorat, ibi gaudebit, & qui hic eturit, ibi satiabitur, Psal. 34. v. 11.

Si calamitatibus omninò immerfus, cum Jobo queri cogaris: Si appenderetur afflictio mea in statera, Job. 6. v. 3. Christus iterum tibi ingeminat: Regnum meum non est de hoc mundo. Qui vult discipulus ejus esse, tollat crucem suam & sequatur eum, Matth. 16. v. 24. In Regno Christi demùm complebuntur dies luctus nostri, Esa. 60. v. 20. Absterget ille omnem lacrymam de oculis nostris, Apoc. 7. v. ult.

Si mortem horrescis, qui animam & corpus separat, qua consumitur tanquam à tineâ pulchritudo nostra, Psal. 39. v. 13. Audi, quid Christus dicat: Regnum meum non est de hoc mundo. Alia adhuc vita restat, ubi mors non amplius erit, Apoc. 21. v. 4. sed abundantia gaudiorum, Psal. 16. v. 11.

3. *Pilati ludibrium*, qui ait: Quid est veritas? q. d. O bone vir! si Hierosolymis veritatem liberè vis profiteri, gratia tibi parva erit. Obsequium amicos, veritas odium parit.

Tales illusores adhuc hodiè in medio Christianorum occurrunt, quorum Symbolum est: Posuimus in mendacio spem nostram, & in mendaciò protekti sumus, Esa. 28. v. 15. hinc etiam est, quod conversum est retrorsum iudicium, & iustitia longè stetit, quia corrui in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi, Esa. 59. v. 14. mò sæpè se abscondere tenetur, à filiis se-

culi, dicentibus: Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, Esa. 30. v. 10.

Veros quidem Christianos quoque querere expedit: Quid est veritas? sed longè alio sensu, ut eam sedulò sequantur, non modò cum Christo orantes: Sanctifica nos sanctissime Pater, in veritate tuâ, sermo tuus veritas est, Joh. 17. v. 17. sed & in vitâ communi deponentes mendacium, & loquentes veritatem, unusquisque cum proximo suo, Eph. 4. v. 25. Qui hæc facit, non movebitur in æternum, Psal. 15. v. ult. & post hæc tempora comperiet, omnia, quæ Deus fidelibus suis promisit, fore Etiam & Amen, 2. Cor. 1. v. 20.

De Secundo.

PRogrediemur nunc ad secundam partem, *Pilati tergiversationem spectaturi.*

Hanc indicavit

1. *Herodem salutandò*. Ubi observanda

1. *Occasio*, ad quam spectat

1. *Publica Christi excusatio*. Ait enim ad Principes Sacerdotum, & turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine. Hæc causa est, ob quam iudicium hoc subterfugit. Etsi enim Ethnicus erat, non tamen ignorabat, neminem innocenter damnandum esse, quia verò sine dubio à Judæis corruptus erat, illis indignationem movere non vult, sed id meditatur, quomodo rem à se declinet, & ad alium devolvat. Iccirco Christiani Magistratus, donaria ad promotionem iniquitatis capere non debent, Xenia enim & dona excæcant oculos iudicum, Sir. 20. v. 31.

2. *Continua Judæorum accusatio*. Nam Principes Sacerdotum, Seniores & Scribæ

bb

per-